

УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Управління вартістю підприємства – це система методів впливу на внутрішні фактори підприємства й опосередковано – на фактори зовнішнього середовища з метою забезпечення його динамічного розвитку, підвищення стійкості у зовнішньому середовищі, інвестиційної привабливості за допомогою досягнення зростання його вартості. Завдання управління вартістю як базового методу забезпечення стратегічної конкурентоспроможності бізнесу можна звести до такого:

Основними специфічними властивостями підприємства як товару, що впливають на відображення його вартості в системі бухгалтерського обліку, є:

- ініціативна поведінка керівництва підприємства;
- зовнішнього середовища, що стосується підприємства, вартість якого визначається;

- результати функціонування підприємства, що утворюються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. У цій дихотомії зовнішні (ринкові) чинники мають превалюючу роль, що має бути обов'язково враховано при розробці облікового забезпечення системи управління вартістю підприємства, зокрема, при обранні методу оцінки вартості підприємства [1].

З метою визначення вартості підприємства застосовуються різні методи, які за своїм змістом і специфікою застосування згруповано в три підходи.

Дохідний підхід базується на принципі очікування. Вартість об'єкта може бути встановлена як його здатність приносити дохід у майбутньому. Цей підхід засновано на застосуванні двох методів оцінки: капіталізації прибутку й дисконтування грошових потоків.

Перший з них передбачає, що вартість частки власності на підприємстві дорівнює поточній вартості майбутніх доходів. При використанні методу капіталізації (капітальних активів) визначаються доходи від володіння нерухомістю підприємства, здачі її в оренду, від можливого приросту вартості нерухомості при її реалізації в майбутньому.

Метод капіталізації (капітальних активів) в оцінці майна підприємства застосовується в основному для оцінки малих підприємств, а також для спрощеного розрахунків вартості підприємства, коли потрібно зробити експрес-оцінку. Метод доцільний до застосування в ситуації, коли очікується, що підприємство протягом тривалого періоду часу буде одержувати приблизно однаковий прибуток або темпи його росту будуть стабільні [2].

Застосування методу капіталізації включає етапи аналізу фінансової звітності; вибору капіталізованого об'єкта прибутку; розрахунку обґрунтованої ставки капіталізації; обчислення попередньої вартості підприємства; внесення

виправлень на наявність непрацюючих активів; проведення виправлень на контрольний або неконтрольний характер оцінюваної частки.

Основними документами для здійснення оцінки є: баланс, звіт про прибутки й збитки за останні три роки. У звіті з оцінки вказується, чи підлягала звітність аудиторській перевірці.

Визначення ринкової вартості підприємства за допомогою порівняльного підходу базується на використанні цінових мультиплікаторів. Останні виражають співвідношення між ринковою ціною підприємства або його акцій і фінансовою базою. У якості фінансової бази використовують виторг від продажу товарів, прибуток, грошовий потік, дивідендні виплати й ін.

Вибір здійснюється між декількома варіантами:

- прибуток останнього звітного року;
- прибуток першого прогнозного року;
- середня величина прибутку за ряд останніх років.

Для розрахунків ставки капіталізації використовуються моделі: оцінки вартості фінансових активів (Capital Asset Pricing Model, CAPM); середньозваженої вартості капіталу (Weighed Average Cost Of Capital, WACC); кумулятивної побудови.

Розрахунки вартості підприємства методом дисконтування грошових потоків (Discounted Cash Flow, DCF) базуються на тому, що потенційний інвестор не заплатить за підприємство суму грошових коштів вищу за поточну вартість майбутніх доходів. Власник не продає своє підприємство за ціною нижче поточної вартості прогнозованих грошових потоків. У результаті переговорів сторони неминуче прийдуть до угоди про ринкову ціну предмета купівлі-продажу, рівної поточної вартості майбутніх доходів.

Даний метод оцінки вважається кращим з погляду інвестиційних мотивів, оскільки будь-який інвестор, що вкладає кошти в діюче підприємство, у підсумку одержує не набір активів, а потік майбутніх доходів, який дає можливість окупити вкладені кошти, дістати прибуток і підвищити свій добробут [2].

Ринковий (порівняльний) підхід припускає, що для оцінки підприємства на фондовому ринку знаходиться компанія-аналог (галузь, вид діяльності тощо). Розрахований за показниками відкритої компанії-аналога коефіцієнт (мультиплікатор) переноситься на розглянуте підприємство, що дозволяє встановити, приблизну вартість (з урахуванням необхідних коригувань) компанії, якби вона розмістила свої акції на ринку.

Перевагою ринкового підходу є орієнтація на фактичні ціни купівлі-продажу аналогічних об'єктів. Ціна фіксується ринком і здійснюється її коригування, що забезпечує порівнянність аналога з аналізованим об'єктом. Перевагою ринкового підходу є також реальне відображення попиту та пропозиції на конкретний об'єкт інвестування, оскільки ціна угоди максимально враховує ситуацію на ринку.

Недоліки застосування на практиці ринкового підходу полягають у наступному:

- базою для розрахунків є звітні показники, які не завжди враховують справжні аспекти діяльності й перспективи розвитку підприємства в майбутньому;

- необхідна наявність реальної економічної інформації не тільки по оцінюваному підприємству, а й аналогічних компаніях. Збір додаткової інформації про підприємства-аналоги, як правило, ускладнений;

- необхідно робити коригування шляхом внесення виправлень у проміжні розрахунки й підсумкову величину вартості об'єкта.

Витратний (майновий) підхід передбачає, що вартість підприємства розглядається з погляду понесених раніше витрат. Зазначений підхід будується на затвердженні, що підприємство коштує стільки, скільки коштують в існуючих цінах належні йому активи за мінусом зобов'язань. Для реалізації методів даної групи потрібна оцінка витрат відтворення всіх активів підприємства, обчислених у ринкових цінах.

Термін «вартість підприємства» насамперед використовувався в економічній теорії. В подальшому це поняття знайшло застосування в системі бухгалтерського обліку, де стало можливим визначення історичної (фактичної) та справедливої вартості підприємства.

Ціна в економічній теорії формується під впливом попиту і пропозиції, а в бухгалтерському обліку – виходячи із витрат.

В бухгалтерському обліку вартість підприємства є вартістю його чистих активів.

Бухгалтерський облік повинен:

- надавати інформацію для управління вартістю підприємства;
- надавати інформацію про вартість підприємства.

Ринкова вартість підприємства формується за межами системи бухгалтерського обліку. Для відображення різниці між ринковою і балансовою вартістю підприємства застосовують рахунок 19 «Гудвіл». Даний рахунок має такі субрахунки: 191 «Гудвіл при придбанні», 193 «Гудвіл при приватизації (корпоратизації)».

Список використаних джерел:

1 Корягін В. Бухгалтерський облік вартості підприємства як специфічний товар. Бухгалтерський облік і аудит. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – № 4 (55). – 2012. С. 304 – 308.

2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік. Навчальний посібник для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”: - Житомир:ЖІТІ, 2000. – 448с.